

מגמות בסחר בין ישראל לסין בעשור האחרון (-2013) (2022)

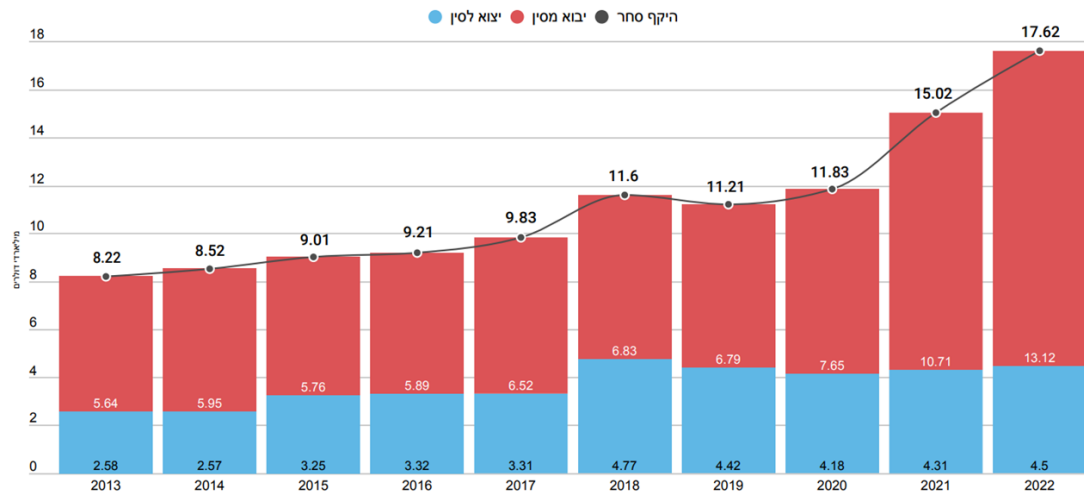
תומר פדלון | 28 במאי, 2023

מאמר זה סוקר את המגמות בסחר של ישראל עם סין בסחורות ובשירותים, בעשור האחרון (השנים 2013-2022). המאמר מצביע על עלייה משמעותית ועקבית של היקפי הסחר בסחורות עם סין לאורך שנים אלו. העלייה נובעת בעיקר מהגידול המשמעותי בייבוא הסחורות מסין בעוד שהייצוא לסין גדל פחות והגיע לשיאו ב-2018 ועל כן הגירעון המסחרי של ישראל הולך וגדל. הייבוא מסין הינו מגוון למדי וכולל עגורנים לעבודות התשתית של הרכבת הקלה, הזמנת מוצרים מאתרים סיניים המקלים במעט את ההתמודדות עם יוקר המחיה ובשנתיים האחרונות יבוא רכבים מסין. המאמר גם בוחן באופן השוואתי את יחסי הסחר בין ישראל לסין לעומת יחסי הסחר עם שני הגושים הכלכליים האחרים שערים ישראל מקיימת קשרי סחר ענפים: ארצות הברית והאיחוד האירופי. המאמר מראה כי למרות הגידול בסחר בסחורות עם סין, שהגיע בשנת 2022 להיקף של 17.62 מיליארד דולר, היקפי הסחר עדיין קטנים יותר מאחלו עם האיחוד האירופי (49.19 מיליארד דולר), וארצות הברית (22.04 מיליארד דולר). כמו כן הסחר של ישראל בשירותים עסקיים מול האיחוד האירופי וארצות הברית מהווה נדבך מרכזי ביחסי הסחר ביניהן בעוד שכמעט ואינו קיים מול סין. כאשר מוסיפים את הסחר בשירותים עסקיים הפער בין האיחוד האירופי וארה"ב לסין גדל משמעותית.

יחסי הסחר בין ישראל לסין נמצאים במגמת עלייה עקבית ורציפה, בעיקר בסחורות. בשנים 2018-2020 היה היקף הסחר בסחורות עם סין (לא כולל הונג קונג וללא יהלומים) יציב, אולם בשנתיים הבאות הסחר בסחורות, ולמעשה ייבואן, גדל משמעותית. לפי נתוני הלמ"ס, בשנת 2021 נרשמה עלייה של 27 אחוזים בסחר בסחורות לעומת שנת 2020 ובשנת 2022 נרשמה עלייה נוספת של 17 אחוזים לעומת 2021. בסך הכל גדל הסחר בסחורות בכמעט 50 אחוז בשנת 2022 לעומת 2020 – 17.62 מיליארד דולר לעומת 11.83 מיליארד דולר. מתוך זה הייבוא מסין גדל מ-7.65 מיליארד דולר ל-13.12 מיליארד דולר. גידול משמעותי של כ-71 אחוזים, בעוד שהייבוא גדל מ-4.18 מיליארד דולר ל-4.5 מיליארד דולר, עלייה של 7.5 אחוזים בלבד. לפי תרשים 1 ניתן לראות כי ישראל ייצאה לסין בשנת 2022 סחורות בשווי 4.5 מיליארד דולר בעוד היא ייבאה מסין סחורות בשווי 13.12 מיליארד. כמו כן, סין היא בין המדינות היחידות בעולם שהסחר עימה גדל בשנת 2020 עת התחיל משבר הקורונה. בשנת 2020 הסחר עם

סין גדל בחמישה אחוזים לעומת שנת 2019. יש לציין כי ישראל חורגת רק במעט מהמגמה העולמית באותן שנים, שכן יצוא הסחורות מסין לעולם עלה ב-38 אחוזים בשנת 2022 בהשוואה לשנת 2020.

סחר בסחורות בין ישראל וסין (ללא הונג קונג), 2013-2022 (ללא יהלומים)

נתונים: הלמ"ס; עיבוד וניתוח: אופיר מינץ

העלייה הדרמטית בהיקפי הסחר בסחורות בשנתיים האחרונות הייתה בעיקרה **ביבוא מסין**. משנת 2019 עד 2022 הסחר השנתי עם סין עלה ב-6.41 מיליארד דולר (עלייה של 57 אחוזים), מסחר בשווי 11.21 מיליארד דולר בשנת 2019 לסחר בשווי 17.62 מיליארד דולר בשנת 2022. 6.33 מיליארד דולר מתוך זה הינו העלייה בייבוא מסין, מייבוא בשווי 6.79 מיליארד דולר בשנת 2019 לייבוא בשווי 13.12 מיליארד בשנת 2022, בעוד רק 0.08 מיליארד מתוך זה הינו עלייה בייצוא לסין, מייצוא בשווי 4.42 מיליארד דולר בשנת 2019 ל-4.5 מיליארד בשנת 2022. כלומר, בניתוח העלייה הדרמטית בסחר בין שתי המדינות, היבוא אחראי על 98.8 אחוזים מהגידול בעוד תרומת היצוא לסין לגידול משנית ועומדת על 1.2 אחוזים בלבד. יש לציין כי העלייה המינימלית בייצוא איננה מאפיינת את המגמה הכללית בייצוא הישראלי לחו"ל. על פי משרד הכלכלה והתעשייה, רק בשנת 2022 נרשמה עלייה של 15.5 אחוזים בייצוא הסחורות הישראלי לעולם בהשוואה לשנת 2021. הגידול המשמעותי בייבוא מסין נובע מכמה סיבות כאשר בין היתר אפשר למנות את הסיבות הבאות:

1. עליית המסחר המקוון מסין, בעיקר משני אתרים: **עלי אקספרס**, שכבר שנים נמצא בצמרת האתרים המובילים בישראל, ובמהלך התקופה הנסקרת היה הפופולרי ביותר מבין אתרי האונליין, שבהם מבצעים הישראלים רכישות בחו"ל, ובחודשים מסוימים היה אף פופולארי יותר מאתרי קניות ישראלים; אתר האופנה **Shein**, שבשנת 2022 היה האתר שממנו ישראלים הזמינו סחורה בשווי הגבוה ביותר (רבע מיליארד דולר) מבין האתרים בחו"ל, ושני רק לשופרסל מבין כלל האתרים. למרות קוטנה, ישראל היא בין המדינות המובילות בעולם בכניסה וקנייה בשני האתרים הסיניים הללו, שנתפסים

כדרך טובה להתמודד עם יוקר המחיה. ברוב העסקאות ישראלים מנצלים את הפטור ממע"מ ומקפידים להזמין בפחות מ-75 דולר לעסקה.

2. כניסתם של מותגי רכב רבים מתוצרת סין לשוק הישראלי בשנים 2021 – 2023, כמפורט בהמשך.

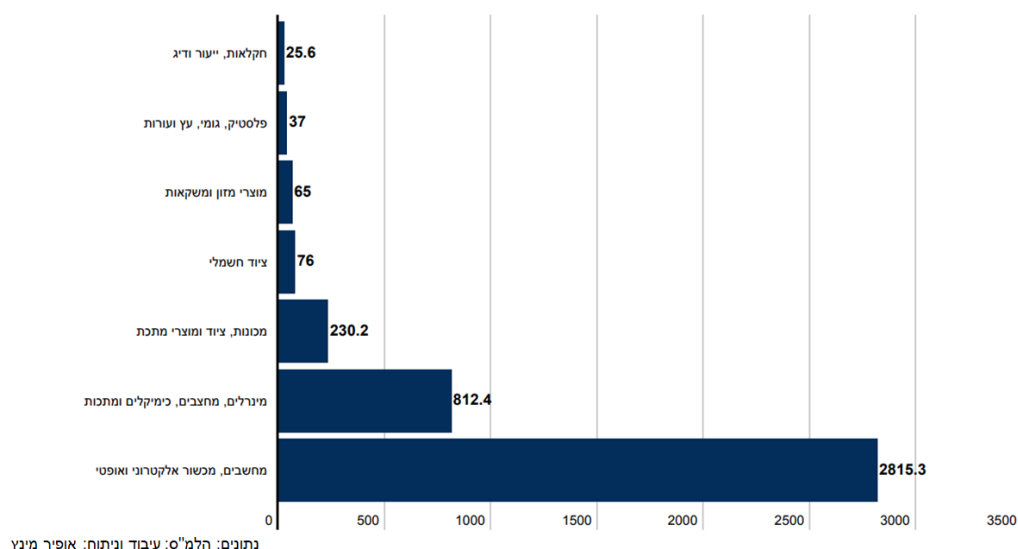
3. עלייה ברכישת מוצרי אלקטרוניקה ומוצרים אחרים לעבודה מרחוק. למרות עליית המסחר המקוון, רוב הייבוא מסין אינו נמכר בעסקה ישירה בין הצרכן למוכר בסין אלא בחנויות ישראליות של יבואנים רשמיים. כך למשל, מוצרים הנרכשים בחנות הנוחות "מקסטוק" נרכשו על ידי יבואן ישראלי ונמכרים לצרכנים בחנויות ברחבי הארץ.

הייצוא הישראלי לסין הגיע לשיאו בשנת 2018 עם יצוא סחורה בשווי 4.77 מיליארד דולר. בשנה זו הייצוא עלה ב-44 אחוזים לעומת שנת 2017 עת נרשם ייצוא בשווי 3.31 מיליארד דולר, הודות לייצוא מוגבר של רכיבים אלקטרוניים, לרבות שבבים של חברת אינטל. למעשה 1.2 מיליארד דולר עלייה בייצוא של רכיבים אלקטרוניים בשנת 2018 לעומת 2017, יצוא רכיבים אלקטרוניים בשווי 2.6 מיליארד דולר ב-2018 לעומת 1.4 מיליארד בשנת 2017, מהווה את רוב העלייה של 1.46 מיליארד דולר שנרשמה באותה שנה בייצוא הישראלי לסין. נתוני הלמ"ס לשנת 2021 מראים כי הייצוא הישראלי לסין התמקד בשתי קטגוריות עיקריות: מחשבים, מכשור אלקטרוני ואופטי; ומינרלים, מחצבים, כימיקלים ומתכות. לפי משרד הכלכלה, בשנת 2021 נרשמה עלייה של 37 אחוזים בייצוא של ציוד רפואי ואופטי לסין. הסיבה לכך טמונה במשבר הקורונה שהתחיל שנה קודם לכן וגם בתכנית החומש ה-14, שפורסמה בסין בתחילת שנת 2021 והדגישה את חשיבות הבריאות והחדשנות, בין השאר כדי להתמודד עם הזדקנות האוכלוסייה שם. כלומר, הייצוא של חברות ישראליות העוסקות בתחומים הרפואיים עלה בין השאר עם הצורך הגובר של סין לטפל במחלות כרוניות ולסייע לבני הגיל השלישי. בנוסף חלה עלייה של 30 אחוזים גם בייצוא כימיקלים לרבות דשנים. ולמרות גידול זה ניתן לומר כי ייצוא הסחורות לסין עדיין מוגבל יחסית וסובל מחוסר גיוון ונשען רבות על ייצוא רכיבים אלקטרוניים, בעיקר שבבים המיוצרים על ידי אינטל.

למרות הירידה בייצוא לסין בהשוואה לשנת השיא ב-2018, 4.5 מיליארד דולר בשנת 2022 לעומת 4.77 מיליארד בשנת 2018, חשיבותה של סין בייצוא הסחורות הישראלי גדלה באופן יחסי. בשנת 2020 הייצוא לסין עקף את שווי הייצוא לבריטניה (3.6 מיליארד דולר) ובכך הפך ליעד ייצוא הסחורות השני בחשיבותו אחרי ארצות הברית (לא כולל גוש מדינות האיחוד האירופי). אולם, בהתבוננות על הגושים הכלכליים הייצוא בשווי 4.18 מיליארד דולר מציב את סין במקום השלישי, לאחר הייצוא לאיחוד האירופי בשנת 2020 שעמד על 14.6 מיליארד, והייצוא לארצות הברית שעמד על 10.4 מיליארד דולר. כמו כן, יש לזכור שחברות ישראליות המייצאות שבבים וציוד טכנולוגי מתקדם אחר עלולות להיתקל בבעיות בייצוא טכנולוגי על רקע התחרות הבין מעצמתית והמגבלות האמריקאיות בתחומים רגישים. ייצוא רכיבים

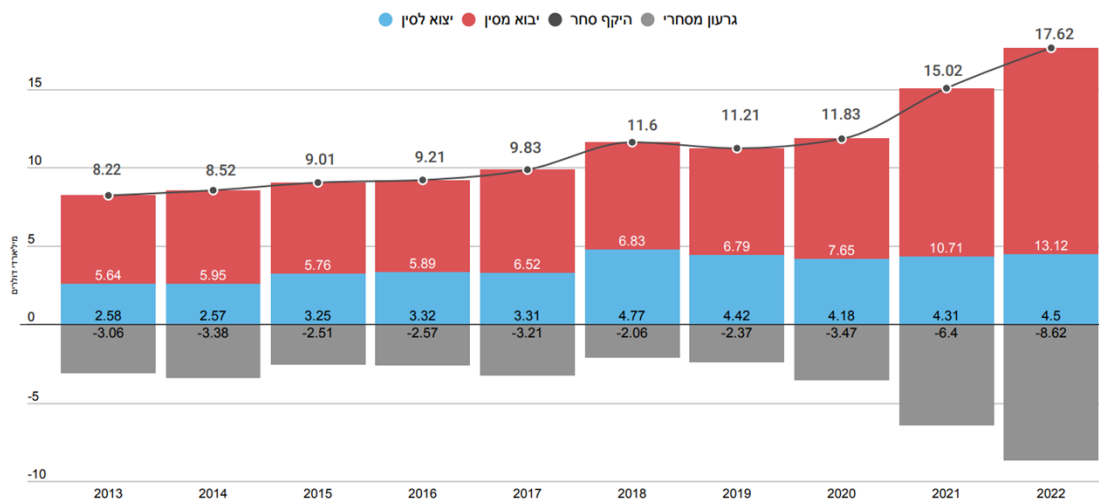
אלקטרוניים מהווה למעלה מחצי מכלל ייצוא הסחורות לסין והחשש הוא שהיתרון היחסי של ישראל בייצוא טכנולוגי עשוי להגביל את הייצוא לסין ולהביא לאי-מימוש פוטנציאל הייצוא.

ייצוא סחורות מישראל לסין ב-2021 (במיליוני דולרים)

העלייה הדרמטית ביבוא הסחורות מסין לצד הקפאון ביצוא הסחורות מגדילים מדי שנה את **הגרעון המסחרי** מסין, אשר הגיע לשיא חדש בשנת 2022. בשנה האחרונה הגרעון המסחרי עמד על 8.62 מיליארד דולר לעומת 6.4 מיליארד דולר בשנת 2021. למעשה משנת 2019 הגרעון המסחרי של ישראל עם סין גדל בכ-360 אחוזים, מגרעון של 2.37 מיליארד בשנת 2019 לגרעון של 8.62 מיליארד דולר בשנת 2022, מהר יותר מאשר עם כל מדינה אחרת. בסקירה של הלמ"ס ניתן לראות כי הגרעון עם סין הינו הגדול ביותר מבין המדינות עימן סוחרת ישראל וגדול משמעותית מהמקום השני בו נמצאת שווייץ עימה יש לישראל גרעון של 5.5 מיליארד דולר בשנת 2022. מן העבר השני של המתרס, העודף המסחרי הגדול ביותר של ישראל בשנת 2022 נרשם מול ארצות הברית (4.6 מיליארד דולר). הגידול המשמעותי בייבוא הסחורות מסין בשנים האחרונות בשעה שהייצוא נשאר תקוע, גרמו לגידול מתמשך בגרעון המסחרי מול סין כאשר בשלוש שנים האחרונות כל שנה קבעה שיא חדש בגרעון. בשנת 2020, הגרעון עמד על 3.47 מיליארד דולר לעומת השיא הקודם שנרשם בשנת 2017 (3.21 מיליארד דולר). בשנת 2021 הגרעון כבר צמח משמעותית ל-6.4 מיליארד דולר, וב-2022 כאמור חצה את רף 8 מיליארד דולר. הגרעון המסחרי אינו תופעה ייחודית לישראל שכן, רוב המדינות בעולם נמצאות בגרעון מסחרי עם סין. הפיכתה של סין למפעל הייצור של העולם הפך אותה למדינה המנהלת עודף סחר באופן שוטף. נכון לשנת 2021 סין היא המדינה בעלת העודף המסחרי הגדול בעולם עם עודף של 675 מיליארד בשנת 2021, בפער משמעותי מגרמניה הנמצאת במקום השני עם עודף של 211 מיליארד דולר.

סחר בסחורות בין ישראל וסין (ללא הונג קונג), 2013-2022 (ללא יהלומים)

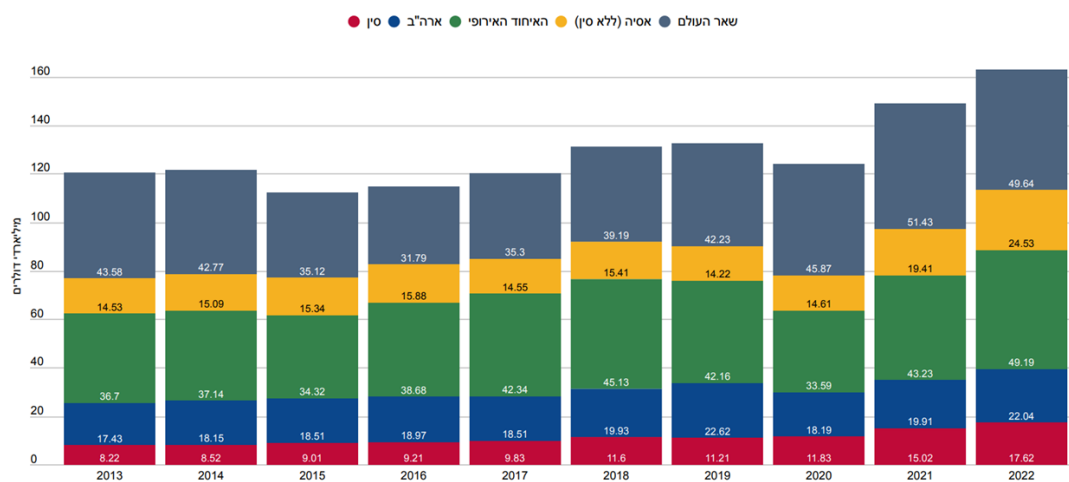
נתונים: הלמ"ס; עיבוד וניתוח: אופיר מינץ

סחר בסחורות - מבט השוואתי

בעשור האחרון (שנים 2013 - 2022) נרשם גידול עקבי בסחר בסחורות של ישראל עם העולם. כך למשל, בשנת 2013 ישראל סחרה עם העולם סחורות בשווי 120 מיליארד דולר, בעוד בשנת 2022 סכום זה עלה לכ-162 מיליארד, גידול של 35 אחוזים. בשנים אלו גדל היקף הסחר בסחורות בין ישראל לסין בכ-115 אחוזים, מ-8.22 מיליארד דולר בשנת 2013 ל-17.62 מיליארד דולר בשנת 2022. למעשה סין לבדה אחראית על כרבע מכלל הגידול בסחר בסחורות בין ישראל לעולם. בשנים גדל הסחר עם ארה"ב ב-26 אחוזים, מסחר בשווי 17.43 מיליארד דולר ל-22.04 מיליארד דולר, והיקף הסחר עם האיחוד האירופי גדל ב-34 אחוזים, מסחר בשווי 36.7 מיליארד דולר לסחר בשווי 49.19 מיליארד דולר. יש לציין כי בשנים אלו חל שינוי משמעותי באופן שבו הלמ"ס מחשבת את הסחר עם האיחוד האירופי שכן, משנת 2021 הסחר עם בריטניה מחושב בנפרד לאחר הברקזיט. כמו כן, נתח הסחר עם סין גדל בשנים אלו מרמה של 6.8 אחוזים (8.22 מיליארד דולר) מכלל הסחר הישראלי בסחורות בשנת 2013 ל-11 אחוזים (17.62 מיליארד דולר) בשנת 2022. גם לאחר גידול זה, סין היא עדיין שותפת הסחר השלישית בגודלה מאחר והיקף הסחר בסחורות עם האיחוד האירופי עומד על 31 אחוזים מכלל סחר החוץ בסחורות של ישראל, והסחר עם ארצות הברית עומד על 13.5 אחוזים.

יש לציין כי היקף הסחר עם סין גדול יותר מכל שותפה אירופית בנפרד. בחינה של יבוא סחורות מציב את סין במקום השני אחרי האיחוד האירופי אך אם בוחנים כל מדינה בנפרד, יבוא הסחורות מסין גדול משמעותית מכל מדינה אחרת: 13.1 מיליארד בשנת 2022 לעומת 8.7 מיליארד מארה"ב ו-7.1 מיליארד מגרמניה.

סחר בסחורות בין ישראל לסין, ארה"ב, האיחוד האירופי, אסיה ושאר העולם 2013-2022 (ללא יהלומים)

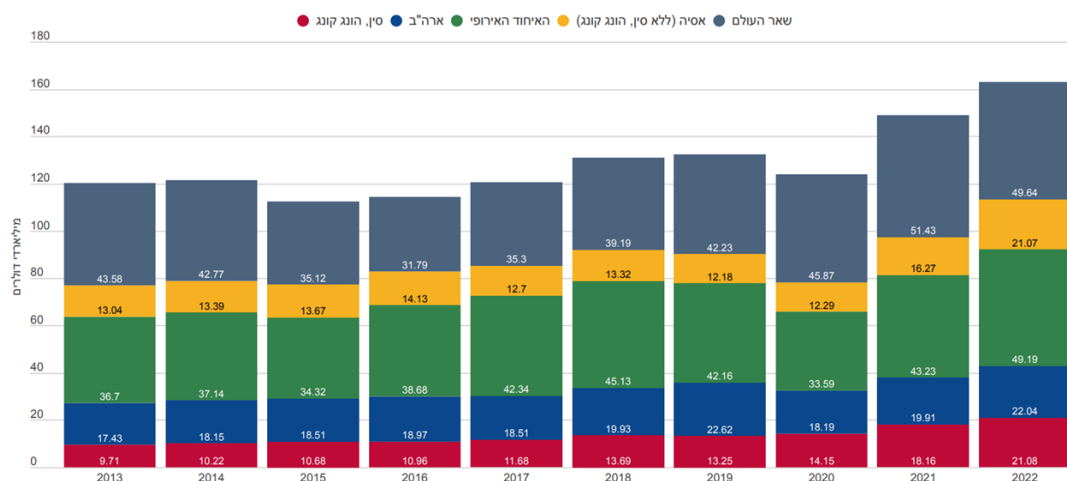
נתונים: הלמ"ס; עיבוד וניתוח: אופיר מינץ

מספר מסקנות עולות מבחינה רוחבית של הסחר הישראלי בסחורות עם סין אל מול הגושים הכלכליים הגדולים האחרים בשנים האחרונות. ראשית, הסחר עם סין גדל בהתמדה וגם בשנת 2020 עלה לעומת שנת 2019. שני הגושים האחרים ירדו באופן משמעותי בשנת 2020 בהשפעת הקורונה; ישנית, הסחר עם ארצות הברית עדיין לא חזר לרמתו טרום הקורונה, בשעה שהסחר עם סין עלה מאז בכמעט 50 אחוזים; שלישית, למרות החששות לפגיעה בסחר עם האיחוד האירופי נוכח ההאטה הכלכלית בגוש והחשש מהחרמת מוצרים ישראליים, ישנה עלייה בסחר עם האיחוד האירופי. החששות גברו נוכח משבר הקורונה אך לעומת 2019 נרשמה בשנת 2022 עלייה של 16 אחוזים; רביעית, הסחר עם אסיה ממשיך את מגמת העלייה שלו גם ללא סין: עלייה של 72 אחוזים לעומת שנת 2019. ההתרחבות מזרחה וגיוון יחסי הסחר של ישראל מתבטאים היטב בנתון זה.

הנתונים המובאים במאמר זה מתבססים על האופן שבו הלמ"ס וגם ארגון הסחר העולמי מתייחסים לסין במערכת הסחר העולמית. כלומר, סין והונג קונג כשני שחקן נפרדים במערכת הסחר הבינלאומית. מבחינה גיאוגרפית יש טעם להתייחס לסחר עם הונג קונג כחלק מהסחר עם סין, לאור שליטתה של סין בהונג קונג, ויכולתה להשפיע על כלכלתה משיקולים מדיניים ופוליטיים, ולעשות בה שימוש לקידום אינטרסים אסטרטגיים. עם זאת, גם אם נבחן את הנתונים באופן שיתייחס לסחר עם שתי הישויות הכלכליות כמקשה אחת, הדבר לא ישנה מהותית את התמונה המתקבלת. במקרה זה הסחר עם סין בצירוף הונג קונג עדיין יתפוס את המקום השלישי אחרי האיחוד האירופי וארצות הברית עם סחר בסחורות בשווי 21.08 מיליארד דולר בשנת 2022. הדבר היחיד שישתנה הוא היחס והחשיבות של הסחר אל מול סין כולל הונג קונג, שכן משקל הסחר יעלה מכ-11 אחוזים מכלל הסחר הבינלאומי של ישראל ל-13

אחוזים. כמו כן, לפי מגמת הגידול בייבוא מסין בשנים האחרונות ייתכן כי הסחר בסחורות עם סין הכולל את הונג קונג יעקוף את הסחר בסחורות עם ארצות הברית כבר בשנת 2023.

סחר בסחורות בין ישראל לסין (כולל הונג קונג), ארה"ב, האיחוד האירופי, אסיה ושאר העולם (ללא יהלומים) 2013-2022

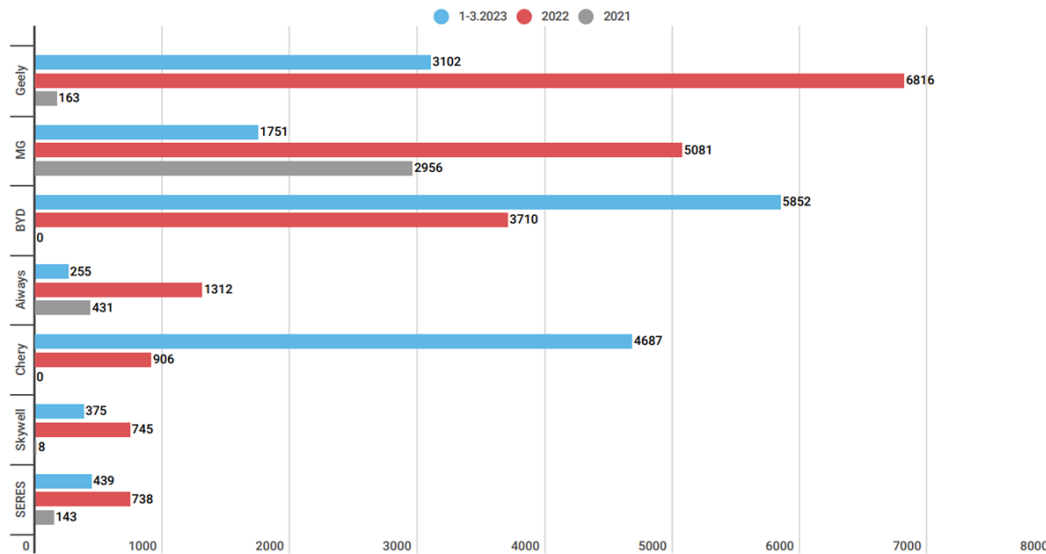
נתונים: הלמ"ס; עיבוד וניתוח: אופיר מינץ

ייבוא כלי רכב מסין

הפריצה של הרכבים מסין לכבישי ישראל הינה אחת התופעות המעניינות ביותר ביחסי הסחר בין ישראל לסין. עד שנת 2022 הרכב הסיני הנפוץ ביותר בכבישי ישראל היה מותג בריטי (MG) שנרכש על ידי חברה סינית (SAIC) בשנת 2005 ומיוצר בסין. עם עליית קרנו של הרכב החשמלי בעולם בכלל ובישראל בפרט, נמכרו בארץ למעלה מ-15 אלף כלי רכב ממותגים סיניים בשנת 2022.¹ גילי עקפה את מכירות טסלה וסיימה את שנת 2022 כמותג הרכב החשמלי הנמכר בישראל. עם קרוב ל-7000 מסירות בשנה האחרונה, גילי רשמה עלייה של 4000% בהשוואה לשנת 2021. למעשה ברשימת עשרת כלי הרכב החשמליים הנמכרים בישראל יש שישה מותגים סיניים. לכן לא מפתיע שלמעלה ממחצית מכלי הרכב החשמליים שנמכרו בישראל בשנת 2022 (14.3 אלף מתוך 27.6 אלף רכבים) היו של מותגים סיניים. המכירות של חלקם יכלו להיות אף גבוהות יותר אלמלא בעיית מלאים שהקטינה במקצת את היקף הרכבים שייבאו.

¹ מתוך מסירה של 268 אלף כלי רכב מכל הסוגים בשנת 2022. מדובר בנתח של 6 אחוזים בלבד אך המגמה היא של עלייה מואצת. הנתח של מותגים סיניים מבין כלל הרכבים החשמליים שנמכרו באותה שנה בישראל עולה על 50 אחוז.

מסירת רכבים סיניים בישראל (מותגים בולטים)

נתונים: הלמ"ס; עיבוד וניתוח: אופיר מינץ

ניכר כי המגמה נמשכת ברבעון הראשון של שנת 2023, כאשר ייבוא הרכבים מסין מגיע לשיאים חדשים. בחודשים ינואר-מרץ נמסרו בישראל כ-105 אלף רכבים כאשר מעל 12 אלף מהם ממותגים סיניים.² מהמותג החדש (צ'רי) נמסרו 4687 רכבים. לפי הקצב הנוכחי צפויה הכפלה של מסירת רכבים סיניים בשנת 2023 בהשוואה לאשתקד. על פי נתוני המכס הסיני, בחודשים ינואר-פברואר 2023, ישראל הפכה ליעד הייצוא השלישי בעולם לרכבים סיניים, אחרי רוסיה ומקסיקו. ייתכן כי העלייה הדרמטית נובעת בין השאר ממגמת ההעלאה במס הקנייה של רכבים חשמליים: בינואר 2023 מס הקנייה עלה מ-10 אחוזים ל-20 אחוזים והוא צפוי לעלות ל-35 אחוזים בינואר 2024.³

הייצוא המוגבר של רכבים סיניים אינו תופעה ייחודית לישראל בלבד. בשנת 2022 סין ייצאה למעלה מ-2.5 מיליון רכבים פרטיים, עלייה של 56 אחוזים לעומת שנת 2021. הרכבים הסיניים הפכו פופולריים ברחבי העולם בעיקר משיקולי עלות. רכב חשמלי יקר יותר מרכב המונע בבנזין או דיזל, וכלי הרכב החשמליים מסין זולים מהמתחרים בשוק אך גם מרכבים הלא חשמליים. למעשה ייצוא הרכב מסין עקף ענקיות רכב כגרמניה והפך את סין ליצואנית הרכב השנייה בעולם אחרי יפן. אולם, יצוא רכבים ומסירתם ברחבי העולם מספקים תמונה חלקית בלבד, מאחר שסחר בינלאומי נמדד לרוב על בסיס שווי ולא כמות. על כן בשנת 2021, השנה האחרונה שבה יש נתוני יצוא לפי שווי רכבים, סין סיימה במקום הרביעי בעולם ביצוא רכבים אך במקום ה-12 ביצוא לפי שווי. כלומר סין משתלטת על שוק הרכב העולמי, גם אם לא על פי שווי.

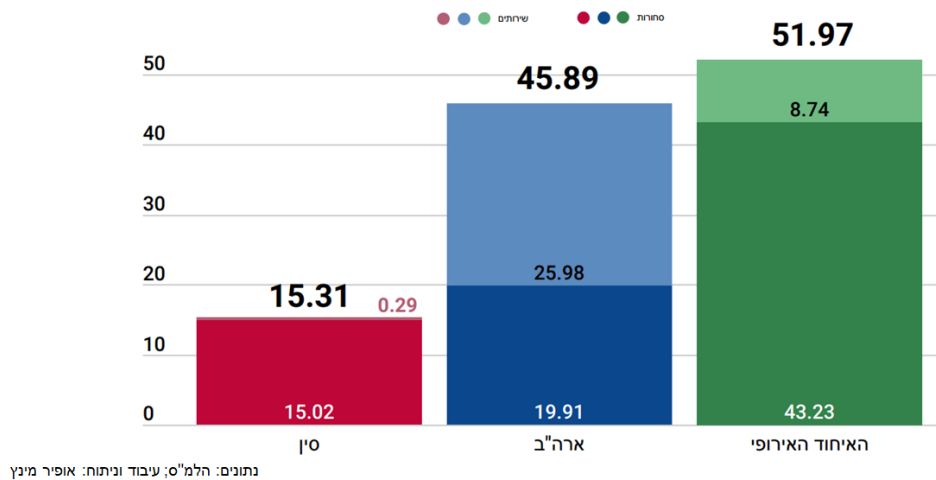
² במאמר זה הדגש הוא על מותגים סיניים אך יש גם מותגים לא סיניים המייצרים רכבים בסין לרבות טסלה. חלק מהרכבים של החברה מיוצרים בשנחאי.

³ לשם השוואה, מס הקנייה בישראל על רכב רגיל (לא חשמלי) עומד על 83 אחוזים.

סחר בשירותים עסקיים

למרות הצמיחה המרשימה בהיקפי הסחר של ישראל עם סין, רוב הצמיחה נובעת מהסחר בסחורות ואילו הסחר בשירותים עסקיים, המהווה את הזרם המרכזי של הסחר הבינלאומי של ישראל, נשאר הרחק מאחור. לפי נתוני ארגון הסחר העולמי לשנת 2021, כ-40 אחוזים מהסחר הבינלאומי של ישראל הוא בשירותים עסקיים. מעבר לכך, יצוא שירותים עסקיים הוא המרכיב החשוב ביותר בסחר הבינלאומי של ישראל ונמצא בעלייה עקבית בשנים האחרונות עקב הביקוש הגבוה לשירותי מחשוב ומידע ושירותי המחקר והפיתוח הישראליים, שהפכו לשם דבר בעולם עוד לפני משבר הקורונה. אלו קיבלו תנופה משמעותית מהמגפה, שהגבירה את הביקוש לשירותי המחשוב מחברות ישראליות. בשנת 2021 ישראל ייצאה שירותים עסקיים בשווי 60.7 מיליארד דולר, עלייה משמעותית של 50 אחוזים לעומת שנת 2018 (40.4 מיליארד). גם יבוא השירותים העסקיים רשם עלייה גדולה באותה תקופה אך לא באותו היקף: מרמה של 15.5 מיליארד דולר בשנת 2018 ל-20.3 מיליארד בשנת 2021 (עלייה של 30 אחוזים).

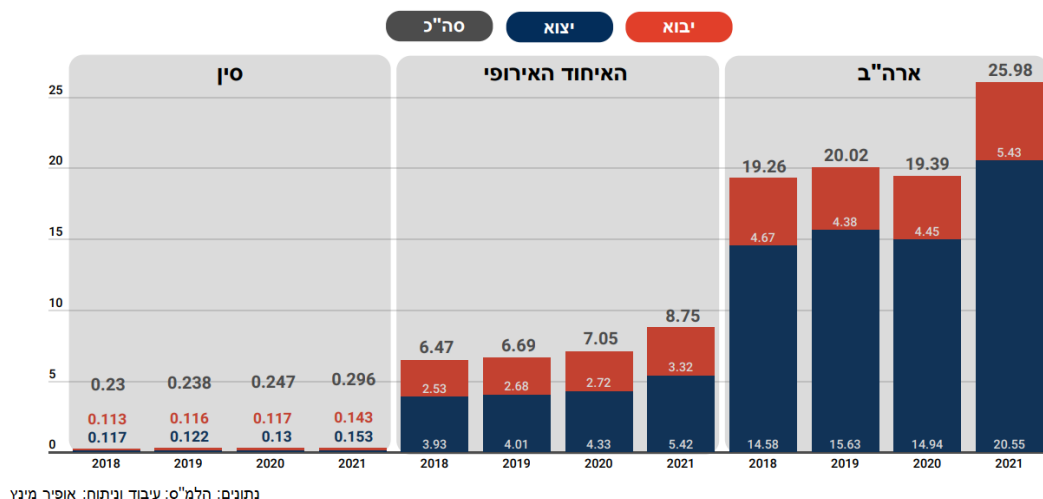
סחר בסחורות ושירותים עם ארה"ב, האיחוד האירופי וסין ב-2021 (במיליארדי דולרים)

הסחר בשירותים עסקיים מפותח ביותר בעיקר עם ארצות הברית וגוש מדינות האיחוד האירופי, שעזרם מתקיים יותר ממחצית מסך הסחר של ישראל בשירותים עסקיים. לפי נתוני הלמ"ס, כשליש מכלל הסחר של ישראל בשירותים עסקיים בשנת 2021 היה מול ארצות הברית (סחר בשווי 25.98 מיליארד דולר מתוך 81 מיליארד דולר) בעוד 10.7 אחוזים (8.74 מיליארד דולר) מול האיחוד האירופי. הסחר בשירותים עסקיים בין סין לישראל כמעט ואינו קיים. בשנת 2021 ישראל ייצאה לסין שירותים עסקיים בשווי 154 מיליון דולר וייבאה מסין שירותים עסקיים בשווי 143 מיליון דולר. כלומר יצוא השירותים העסקיים לסין הינו רבע אחוז מכלל יצוא השירותים העסקיים מישראל בשנת 2021 ו-0.75 אחוזים מכלל הייבוא של שירותים עסקיים מגיע מסין.

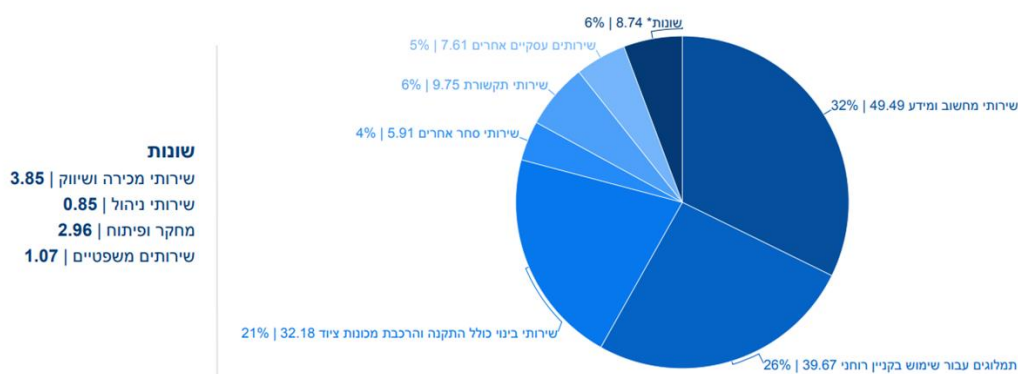
מעבר לנתונים נמוכים אלו, בשנת 2021 נקטעה מגמת העלייה בסחר בשירותים עסקיים בין שתי המדינות ונרשמה ירידה הן בייצוא והן בייבוא. ייצוא השירותים העסקיים רשם ירידה של כ- 10 אחוזים ואילו ייבוא השירותים העסקיים רשם ירידה חדה יותר. משיא של יבוא שירותים עסקיים בשווי 255 מיליון דולר בשנת 2020, הייבוא הישראלי התכווץ ביותר מ-50 אחוזים ליבוא בשווי 143 מיליון דולר בשנת 2021.

סחר בשירותים בין ישראל לסין, ארה"ב ואיחוד האירופי, (במיליוני דולרים) 2018-2021

בפילוח של **ייצוא השירותים** העסקיים לסין לשנת 2021, ניתן לראות כי שליש מכלל הייצוא הינו שירותי מחשוב ומידע (49.5 מיליון דולר). נתון זה עולה בקנה אחד עם המגמה הכללית שכן, שירותים אלו מהווים גם כ-40 אחוזים מכלל ייצוא השירותים העסקיים מישראל. אולם בשאר סוגי השירותים ניכר כי הייצוא לסין שונה מהקו הכללי. התמלוגים עבור שימוש בקניין רוחני מהווים יותר מרבע מהייצוא הישראלי לסין (39.67 מיליון דולר) בעוד הם מהווים 1.3 אחוזים (748 מיליון דולר) מכלל ייצוא השירותים העסקיים מישראל בשנת 2021. גם בשירותי בינוי ניתן לראות את הפערים כאשר הם מהווים יותר מחמישית מייצוא השירותים לסין (32.18 מיליון) בעוד הם מהווים כאחוזים בלבד (638 מיליון דולר) מכלל ייצוא השירותים העסקיים מישראל. כמו כן, מחקר ופיתוח, המהווים למעלה מ-15 אחוזים (9.4 מיליארד דולר) מסך ייצוא השירותים העסקיים הישראליים, מהווים כשני אחוזים בלבד מייצוא השירותים העסקיים לסין. הפערים בסוג שירות זה בולטים בין סין לארה"ב: ייצוא בשווי של 7.8 מיליארד דולר של מחקר ופיתוח לארצות הברית לעומת ייצוא בשווי 3 מיליון דולר בלבד לסין.

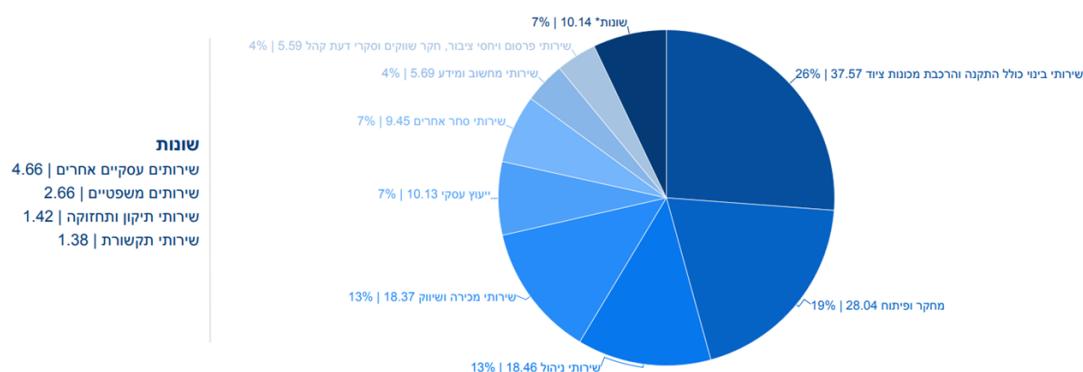
ייצוא שירותים עסקיים מישראל לסין ב-2021, על פי סוג שירות (מיליוני דולרים)

נתונים: הלמ"ס; עיבוד וניתוח: אופיר מינץ

פילוח **הייבוא של השירותים העסקיים** מגלה תמונה מעניינת המסבירה את ההבדלים הגדולים בין שנת 2020 לשנת 2021. בשנת 2020 כמחצית מייבוא השירותים העסקיים מסין (129.5 מיליון דולר) התמקד בהשכרת ציוד במסגרת בניית התשתיות בישראל לפרויקטים רבים, לרבות הרכבת הקלה בתל אביב. סעיף זה נותר ריק בנתוני הלמ"ס לשנת 2021 ומסביר את הירידה החדה בייבוא השירותים העסקיים מסין בשנת 2021. שירותי בנייני, המהווים רק כשלושה אחוזים מכלל יבוא השירותים של ישראל בשנת 2021 מהווים יותר מרבע מייבוא השירותים מסין (37.57 מיליון דולר). ענפים אחרים המפותחים מאוד עם מדינות ה-OECD ומהווים חלק גדול מייבוא השירותים העסקיים לישראל אינם מפותחים עם סין. שירותים אלו כוללים שירותים פיננסים, שירותים עסקיים, שירותי פרסום, שירותי מחשוב ושירותי מכירה ושיווק.

ייבוא שירותים עסקיים מישראל ב-2021, על פי סוג שירות (מיליוני דולרים)

נתונים: הלמ"ס; עיבוד וניתוח: אופיר מינץ

סיכום

בחינת היקפי הסחר בין ישראל לסין מציירת תמונה ברורה של עלייה מתמדת. בתקופת משבר הקורונה סין הייתה בין המדינות היחידות בעולם שהסחר עימן עלה. אולם, בחינה מעמיקה יותר של קשרי הסחר בין שתי המדינות מעלים תמונה מורכבת יותר. יחסי המסחר בין שתי המדינות נשענים בעיקר על יבוא הסחורות לישראל מסין, שמהווה כ-70 אחוזים מכלל הסחר הבינלאומי בסחורות ושירותים בין שתי המדינות. המגמה הזו נמשכת נוכח היקפי יצוא הסחורות הישראליות לסין המבוסס בעיקר על פעילותן של שתי חברות מרכזיות, ואינו מצליח להתרומם משמעותית משנת 2018. מגמות אלה מגדילות משמעותית את הגרעון המסחרי בין שתי המדינות שהגיע לשיא בשנת 2022, השנה שבה יבוא רכבים סיניים הפך למרכיב משמעותי ביבוא מסין. ישראל צריכה להימנע ממצב של תלות יתר בייבוא הסחורות מסין ולהמשיך לגוון את מקורות יבוא הסחורות, בוודאי בעידן של עימות בין מעצמתי גובר. כמו כן, הסחר בשירותים עסקיים בין שתי המדינות כמעט ואינו קיים. אמנם, סין היא מעצמת סחר בינלאומי בסחורות ולא בשירותים המהווים רק כעשירית מכלל הסחר הבינלאומי שלה. אולם במקרה הישראלי הסחר בשירותים עסקיים מתכווץ עד כדי פחות מאחוז מדי שנה ולא מהווה גורם בסחר בין המדינות. למעשה ישנו פער משמעותי בין פוטנציאל הייצוא של ישראל שהפכה בשנים האחרונות ליצואנית שירותים מרכזית לבין מימוש הפוטנציאל האפסי הבא לידי ביטוי בסחר עם סין.

שתי תופעות אלו שונות לחלוטין מקשרי הסחר בין ישראל לארצות הברית ולאיחוד האירופי. בשני המקרים, יחסי הסחר מאוזנים יותר. כמו כן, בשני המקרים ישנו סחר משמעותי מאוד בשירותים עסקיים המסביר במידה רבה את הצמיחה בהיקפי הסחר. כך למשל, בעוד הסחר בסחורות עם ארצות הברית עדיין לא הגיע לרמתו טרם משבר הקורונה, הסחר בשירותים עסקיים נמצא במגמת עלייה משמעותית מדי שנה. על כן, למרות העלייה בחשיבות של סין כשותפת סחר של ישראל, היקפי הסחר עם ארצות הברית והאיחוד האירופי והגיוון ביחס שבין יבוא ויצוא ובין סחורות ושירותים מסבירים מדוע סין היא עדיין שותפת הסחר השלישית בחשיבותה לישראל עם סחר בסחורות בהיקף של 17.62 מיליארד דולר בשנת 2022 המהווה כ-11 אחוזים מכלל הסחר בסחורות של ישראל בשנת 2022. זאת כמובן בניגוד למגמה העולמית שכן סין היא שותפת הסחר הגדולה ביותר של למעלה ממאה מדינות בעולם.

כמו כן, הגדלת הייבוא מסין מעלה שאלה בדבר עתיד הסכם הסחר החופשי בין ישראל לסין, סוגיה שנמצאת בסדר היום משנת 2016. הגידול העקבי ביבוא מסין מעשיר את קופת האוצר הודות למכסים שונים, לרבות סוללות ורכבים. הסכם סחר חופשי יקטין משמעותית את הכנסות המדינה ממכסים אלו ובתקופה של אי ודאות כלכלית קשה להאמין כי ימהרו במשרד האוצר לוותר על ההכנסות הגבוהות הנובעות מהייבוא הגובר מסין.

מעבר לכך, לא ניתן להתייחס לסחר עם סין מבלי להזכיר את העימות הבין מעצמתי והשפעתו. ניכר כי למתיחות הגוברת בין וושינגטון לבייג'ינג מתחילת מלחמת הסחר יש השפעה מסוימת על הייצוא הישראלי לסין. החשש של חברות ישראליות שתיפגע פעילותן מול ארצות הברית עשוי להקשות עוד יותר על הייצוא הישראלי ואולי אף להוביל לירידה בייצוא הישראלי לסין ככל שהעימות בין המעצמות יתלהט. על כן, ישראל נאלצת לקדם את קשרי הסחר עם סין משיקולים כלכליים ועסקיים, תוך התחשבות בדרישות ארצות הברית וניצול הזדמנויות במעלה הדרך. היתרון היחסי של ישראל בתחומי הטכנולוגיה, ובעיקר יצוא שירותי הייטק, מוגבל היום מבחינת פוטנציאל הפיתוח מול סין וייתכן שיהיה מוגבל עוד יותר בעתיד. לעומת זאת, חלק מתחומי מדעי החיים והרפואה שנמצאים גם הם על סדר היום הסיני, הינם בעלי פוטנציאל להרחבת הייצוא מישראל ללא מתיחויות מיותרות עם וושינגטון. הדגש של סין על בריאות והזדקנות האוכלוסייה יוצרים הזדמנות פז לחברות פרמצבטיקה ישראליות ולייצוא ציוד רפואי לסין מבלי להיכנס ללב העימות הבין מעצמתי. שיעור האוכלוסייה מעל לגיל 60 בסין עולה בעקביות בשנים האחרונות, מכ-13 אחוזים בשנת 2010 ל-18 אחוזים היום ולפי התחזיות ל-26.2 אחוזים בשנת 2030. לפיכך, הייצוא הישראלי צריך להתמקד, בין השאר, בייצוא סחורות ושירותים בתחומים אלו על מנת להגדיל את היקפי הסחר עם המעצמה הכלכלית השנייה בגודלה בעולם.

הכותב מודה לאופיר מינץ על הסיוע בעת כתיבת המאמר ועיבוד הנתונים לתרשימים.